

DRAMSKI ODGOJ

GLASILO
HRVATSKOG
CENTRA ZA
DRAMSKI ODGOJ

ZAGREB,
LISTOPAD 1999.
GODINA III.
BROJ 4

SKUPŠTINA

Pred vama je četvrti broj "Dramskog odgoja" koji ovaj put ima naročitu zadaću, jer sadrži poziv na skupštinu naše udruge te prateće gradivo neophodno za njezin uspešan rad.

Pažljivo pročitajte poziv na sljedećoj stranici! Iskreno se nadamo da će vam biti dovoljno privlačan da se odlučite sudjelovati na skupštini. Naime, poslušali smo savjet nekih članova koji su se svesrdno zalagali da skupštinu pretvorimo u dramsku radionicu i kazališni događaj. I eto, nadamo se da ćemo u tome i uspjeti. Započinjemo s predstavama s Lidranom, a završavamo s predstavom odgojnog kazališta koja zapravo i nije predstava u pravom smislu, već događanje koje računa na sudionike, a ne tek na gledatelje. Uostalom, dodite i sudjelujte!

Skupština ima dakako i onaj svoj dosadni, formalni dio: prebrojavanje, glasovanje, izlaganja. I taj dio nije bez važnosti, jer se na njemu moraju donijeti odluke važne za daljnje funkcioniranje Centra, prije svega, morala bi se usvojiti nova članarina te promjene Statuta, o kojima izvješćujemo na sljedećim stranicama. Ali skupština ima i jednu, nadajmo se zanimljivu, raspravu koja bi trebala biti sve prije nego formalna. Dakle, vrijedi doći u subotu 23. listopada u Zagreb na skupštinu Hrvatskog centra za dramski odgoj. A vještice kuharice iz Zagrebačkog ogranka već su zasukale rukave da pripreme slatko-slani "gablec" za sudionike i goste.

Glavna tema ovog broja, kako smo najavili, trebala je biti Lidrano. Međutim, na naš poziv u zadnjem broju da se odazovete i pošaljete mišljenja o ovoj za sada još uvijek glavnoj temi za većinu naših članova, stigao je samo JEDAN JEDINI osvrt. Eto pokazatelja najvećeg problema s kojim se "Dramski odgoj" susreće - kako potaknuti članstvo na iznošenje osobnih stavova i razmjenu mišljenja. Nameću se pitanja o razlogu ovog neodazivanja. Živimo li takvim tempom da u borbi za preživljavanje nemamo vremena za pisanje? Ili podcjenjujemo vlastito mišljenje? Možda mislimo da od toga ionako nema nikakve koristi? Zahvalni smo stoga Snježani Krpes što je iznijela svoje dojmove i prijedloge.

Kad pročitamo njezina razmišljanja, vjerujem da ćemo je u najmanju ruku bolje razumjeti, u mnogo čemu se i složiti, a zasigurno s njezinim završnim opredjeljenjima ZA i PROTIV.

Htjeli smo spomenuti manjak nadoknaditi tiskanjem izvješća svih izbornika državnog susreta, no pokazalo se da bi u tom slučaju ovaj broj bio trostruko deblji, a za takvo što u ovom trenutku nemamo dovoljno novca. Tako našu temu, eto, čini jedno iskreno mišljenje te natuknice za raspravu o Lidranu koja će se voditi u ograncima. Za sve rasprave središnjica Centra može dostaviti odgovarajuće izborničko izvješće o viđenim županijskim te državnom susretu. Naše rasprave, ako žele biti učinkovite, moraju polaziti od jasnih pitanja o tome što se od Lidrana hoće, ne zaboravljajući što Lidrano može. U protivnom, sve se lako pretvara u razmjenu impresija, pozitivnih i negativnih, koje završavaju u paušalnim ocjenama bez učinka. Natuknice bi trebale poslužiti upravo tome da upozore na ono što Lidrano može i što bi, prema svojim načelnim opredjeljenjima morao činiti, te da ponude pravce djetotvorne rasprave.

Još jednom objavljujemo "Prijedlog stručnih zvanja" na koji također nije stigao odgovarajući odgovor članstva. No to očito i nije tako lako kao razgovarati o Lidranu. Raspravu o stručnim zvanjima pokrenut ćemo u ograncima sljedeće godine, a ovo je prilika da s prijedlogom upoznamo velik broj novih članova.

Završavamo broj s člankom Nevenke Mihovilić o radionici "Kazalištem protiv nasilja" održanoj u travnju u Opatiji. Dio je to akcije koju smo najavili u našem prošlom broju i koju spominjemo u našem izvještuju o radu u proteklom razdoblju.

Na kraju, moram reći da postoji još cijeli niz aktivnosti naše udruge i članova koje teku i žive, ali koje ne stižemo zabilježiti. To ćemo moći tek uz vašu pomoć.

Vlado Krušić

POZIVAMO VAS...

Pozivamo članove na Skupštinu Hrvatskog centra za dramski odgoj koja će se održati u subotu 23. listopada 1999. godine u Zagrebu, u Centru mladih Ribnjak, Ribnjak 2.

Program:

- 10,00 Nastupi istaknutih pojedinaca i dramskih družina osnovnih škola Zagreba (Voditelji: Članovi HCDO)**
- 11,00 Skupština HCDO**
- 1. Uvodni dio**
 - Utvrđivanje broja nazočnih članova
 - Usvajanje dnevnog reda
 - Obavijest o tijeku i zadacima Skupštine
 - Izbor Verifikacijske komisije, zapisnicara i ovjerovitelja zapisnika
 - 2. Usvajanje izmjena i dopuna Statuta HCDO**
 - 3. Potvrđivanje novih članova prijavljenih od zadnje skupštine**
 - 4. Predlaganje i izbor dvoje novih članova predsjedništva Centra**
 - 5. Potvrđivanje novoosnovanih ograna i njihovih povjerenika**
 - 6. "Izvještaj o radu Centra od zadnje skupštine"**
 - Riječ predsjednika
 - Izvještaji povjerenika ograna
 - Izvještaji komisija za izdavačku djelatnost i stručno usavršavanje
 - Izvještaji o projektima
 - Rasprava i usvajanje
 - 7. Financijski izvještaj i izvještaj Nadzornog odbora te prijedlog nove cijene članarine (100 kn)**
 - Rasprava i usvajanje
 - 8. "Prijedlog rada u sljedećem razdoblju"**
 - 9. Priprema zaključaka za izjavu "Na prijelomu tisućljeća - dramski odgoj u Hrvatskoj 2000."**
 - Rasprava u tematskim skupinama

Rasprava će se odvijati kroz tri dramske radionice od kojih će se svaka usredotočiti na jednu glavnu temu. Naslovi tema bit će oglašeni prije početka skupštine. Mole se sudionici da se prije početka skupštine opredijele i upišu svoje ime uz jedan od naslova:

- a) Dramski odgoj i novi univerzalni odgojno-obrazovni ciljevi

- b) Šanse dramskog odgoja u odgojno-obrazovnom sustavu
c) Status dramskog odgoja u Hrvatskoj

Svaka će tematska skupina izvjestiti o svom radu na dva načina:

- I. Prikazom / npr.: zamrznutom slikom, odigranim prizorom, likovnim rješenjem, pjesmicom i sl.]
II. Sažetkom rasprave o temi i prijedlogom zaključaka vezanih uz raspravljanu temu

10. Rasprava i usvajanje "Programa rada u sljedećem razdoblju" i prijedloga zaključaka za izjavu

11. Zakuska

- 17,00 Dramski studio "Tirena": PRAVO NA GREŠKU**
Predstava odgojnog kazališta (Predstava traje oko 2 do 2,5 sata)

Članovima koji žive najmanje 30 km od Zagreba bit će podmireni troškovi puta željeznicom (2. razred) ili autobusom ukoliko na vrijeme prijave svoj dolazak Vladimиру Krušiću poštom ili na:

Tel. 01 463 5503, 4811 955

Faks.

E-pošta: Vladimir.Krusic@zg.tel.hr.

Redovna pošta: Petra 48a, 10000 Zagreb

Rok prijave je ponedjeljak 18. listopada 1999.

Za naknadu troškova puta potrebno je donijeti račun za kupljenu voznu kartu. Članovima s vlastitim prijevozom također će trošak goriva biti nadoknaden.

**OVO JE RIJETKA PRIGODA DA SE ČLANOVI IZ RAZNIH DIJELOV HRVATSKE OKUPE U VEĆEM BROJU. ISKORISTITE JE!
UPOZNAJTE ČLANOVE IZ DRUGIH SREDINA!
SUDJELUJTE U ŽIVOTU UDRUGE!**

Predsjedništvo
Hrvatskog centra za
dramski odgoj

IZVJEŠTAJ O RADU U PROTEKLOM RAZDOBLJU

Zadnja skupština Centra održana je 25. listopada 1997. godine. Tada smo usvojili program rada koji smo najvećim dijelom i ostvarili. U ovom izvještaju slijedimo točke tadašnjeg programa, pa će tako biti vidljivo što je od planiranog ostvareno, a što nije. Takoder će biti vidljivo što je ostvareno mimo tadašnjih planova. Smatramo važnim istaknuti da našu ukupnu aktivnost valja pratiti kako kroz akcije planirane i ostvarene kao dio plana Centra, tako i kroz djelatnost pojedinih članova. To se prije svega odnosi na seminare koje nismo organizirali kao udruga, već su to učinile druge ustanove ili organizacije.

Temeljni seminari

U proteklom razdoblju održano je ukupno 17 temeljnih dvodnevnih seminara na kojima je sudjelovalo preko 430 sudionika. Popis seminara je u kronološkom pregledu ukupne djelatnosti Centra koji donosimo na kraju ovog izvještaja. Nakon svakog seminara sprovedena je među sudionicima redovna anketa s osobnom ocjenom seminara. Moramo se pohvaliti da su te ocjene i nadalje vrlo povoljne.

Organizatori seminara bili su različiti: županijski uredi za prosvjetu, gradsko kazalište, škole, naši ogranci.

Namjenski seminari

Ako i nismo uspjeli ostvariti namjenske seminare koje smo planirali, sudjelovali smo u realizaciji nekih drugih koji spadaju u ovu rubriku. Tako su u organizaciji Ministarstva prosvjete i športa te OŠ Rivarela održane dvije radionice u Školi stvaralaštva "Novigradsko proljeće" 1998. i 1999. godine u kojima su sudjelovali zajedno učenici i učitelji.

Zatim, u okviru projekta "Kazalištem protiv nasilja", o kojem će biti kasnije riječi, održana je četverodnevna radionica u Opatiji u travnju ove godine. Kao izravna posljedica te radionice pokrenute su snažne inicijative na Studiju socijalnog rada gdje će, vjerujemo, uskoro zaživjeti poduka studenata u dramskim odgojnim metodama.

Seminari za dramske pedagoge

Na žalost, planirani seminari nisu održani na način kako smo zamislili. Ipak, važno je reći da je Iva Grujić, premda na vlastiti trošak, ovog ljeta po četvrti put bila na Ljetnoj školi odgojne drame u Birminghamu, V. Britanija, čime se okončava njezin studij na jednoj od najuglednijih ustanova dramske pedagogije u svijetu. Ovo spominjemo stoga što smo kao udruga prve tri godine bili u mogućnosti financijski te preporukama osigurati dio sredstava za ovu

vrstu stručnog ospozobljavanja. Ove se godine, dakle, uspješno privodi kraju jedna od naših najvažnijih inicijativa u proteklom razdoblju.

Savjetovanje "Mogućnosti dramskog odgoja u radu s djecom i mladeži s posebnim potrebama"

Savjetovanje je bila jedna od naših najvažnijih akcija u 1998. Zahvaljujući sredstvima Instituta Otvoreno društvo akcija je dobro pripremljena i nadasve uspješno ostvarena s preko 120 sudionika. Uz 21 referat održano je 12 video-projekcija, 6 jednosatnih praktičnih radionica, 6 dramsko-scenskih nastupa i 3 razgovora. Sa savjetovanja su nizu ustanova i pojedinaca upućeni zaključci. Savjetovanje je bilo snažan poticaj da se velik broj sudionika učlani u Centar i to poglavito iz redova socijalnih radnika, psihologa, rehabilitatora, domskih odgajatelja i pedagoga. To je značajno proširilo i obogatilo članstvo Centra i stavilo nas pred nove obveze.

Medunarodna aktivnost

Medunarodna aktivnost ostvarivala se na nekoliko razina.

Djelovanje u tijelima medunarodnih organizacija

Vlado Krušić bio je u srpnju 1998. nazočan na 3. kongresu Medunarodne udruge za dramu/kazalište i odgoj (IDEA) u Kisumu, Kenija, kao jedan od pozvanih referenata i kao hrvatski predstavnik. Na istom kongresu izabran je za člana Izvršnog odbora IDEA-e, te je u tom svojstvu u travnju 1999. bio na sastanku Izvršnog odbora održanom u okviru Medunarodne konferencije o istraživanju dramskog odgoja koja se redovito, svake druge godine, održava u Exeteru, V. Britanija.

Sudjelovanje na Europskim dramskim susretima

Ovi se susreti održavaju svake druge godine u drugoj zemlji. U srpnju 1998. susret je održan u Suomenlinni blizu Helsinkija, Finska. Tamo je dva tjedna boravilo i družilo se s djecom iz dvadesetak zemalja 10 učenika osnovnih škola s područja od cijele Hrvatske pod vodstvom Ines Škuflić-Horvat i Damira Miholića. U financiranju hrvatskog sudioništva sudjelovalo je Ministarstvo prosvjete i športa te županijski uredi za prosvjetu.

Stručni skupovi i seminari

U travnju 1999. Vlado Krušić aktivno je sudjelovao u radu Medunarodne konferencije o istraživanju dramskog odgoja koja se održala u Exeteru, V. Britanija.

U lipnju 1999. Ines Škuflić-Horvat sudjelovala je na konferenciji "Slobodno vrijeme, umjetnost i mladeška kultura" održanoj u Beču.

Suradnja s Bosansko-hercegovačkim centrom za dramski odgoj

Suradnja s ovom udrugom traje od sama njezina osnutka, čemu smo i mi pridonijeli savjetima i podrškom.

U ljetu 1998. okviru festivala "Dani Mostarskog teatra mlađih" održana je zajednička desetdnevna radionica mlađih članova Učilišta Zagrebačkog kazališta mlađih i Mostarskog teatra mlađih.

U šestdnevnoj radionici odgojnog kazališta održanoj u listopadu 1998. u Neumu sudjelovalo je 4 dramskih pedagoza iz Hrvatske, a u sličnoj radionici održanoj u veljači 1999. u Mostaru sudjelovalo je 3 hrvatskih sudionika.

U veljači 1999. tri hrvatska predstavnika sudjelovala su na susretu "Tajna larve" održanom u Mostaru u organizaciji Bosanskohercegovačkog centra za dramski odgoj.

Naš član, Goran Golovko, redatelj i dramski pedagog iz Splita, održao je u organizaciji BiHCDO dva seminara o dramsko-odgojnim tehnikama Augusta Boala, i to u lipnju u Livnu, a u kolovozu u Mostaru.

Dvoje predstavnika BiHCDO sudjelovalo je na seminaru "Kazalištem protiv nasilja" održanom u travnju u Opatiji.

"Amsterdam-projekt"

Posredstvom IDEA-e ponudena nam je suradnja u ovom projektu i mi smo je objeručke prihvatali. Akcija je ostvarena u suradnji s Učilištem ZKM i odvijala se u tri koraka. U prvom su 2 mlađe kazališne pedagoginje iz Amsterdama održale radionicu s darovitim polaznicima Dramskog studija Učilišta ZKM. U drugom koraku troje polaznika Dramskog studija sudjelovalo je u pripremi predstave u Amsterdamu zajedno s još 15 sudionika iz Francuske, Danske i Nizozemske. U trećem koraku napravljena je turneja s pripremljenom predstavom u svim gradovima u Danskoj, Nizozemskoj i Francuskoj u kojima su prethodno održane radionice.

Projekt "Kazalištem protiv nasilja"

Iako je ovo u nekim svojim vidovima međunarodni projekt, ova akcija zavređuje posebno poglavlje.

Projekt je započeo na poticaj Europske kulturne zaklade te Instituta Otvoreno društvo, a namijenjen je zemljama jugoistočne Europe. Prvi korak projekta ostvaren je u bugarskom crnomorskem mjestu Primorsko u rujnu 1998. uz sudjelovanje stručnjaka iz svih zemalja obuhvaćenih projektom. Od hrvatskih predstavnika bili su pozvani Goran Golovko, Vlado Krušić i Ivica Šimić, predsjednik Hrvatskog odbora Međunarodne udruge kazališta za djecu (ASSITEJ). U Primorskom su predloženi seminari koji će se održati u raznim zemljama. Hrvatski predstavnici su se dogovorili da

seminar za kazališne profesionalce organizira Hrvatski odbor ASSITEJ-a, a za kazališne neprofessionalce naš Centar.

Seminar za kazališne profesionalce održan je u ožujku u Opatiji uz nazočnost Gorana Golovka i Vladca Krušića koji su bili pozvani kao dio voditeljskog tima.

Seminar za kazališne neprofessionalce održan je od 6-9. travnja u Opatiji u organizaciji HCDO i pod vodstvom Stiga Erikssona, dramskog pedagoga iz Norveške, Zlatka i Anje Bastašić te Ljiljane Bastaić, psihoterapeuta iz Zagreba. Sudionici su bili raznoliki: socijalni radnici, domski odgajatelji i pedagozi, učitelji, dramski pedagozi, psiholozi, defektolozi, ukupno 27 na broju.

Nakon seminara objavljen je natječaj za pojedinačne projekte kojima se pojedinci i ustanove natječu za sredstva kojima će moći ostvariti vlastite akcije u okviru zacrtanih ciljeva projekta. O ponudenim prijedlozima odlučivali su stručnjaci Instituta Otvoreno društvo i Europske kulturne zaklade. S velikim zadovoljstvom možemo reći da su dosad dva projekta, oba iz područja odgojnog kazališta, dobila podršku, a iza njih stoje upravo naši članovi: projekt Splitskog kazališta mlađih, koji vodi Goran Golovko, i projekt Dramskog studija "Tirena" pod vodstvom Ines Škufljić-Horvat, Ive Gruić i Damira Miholića.

U sklopu projekta došlo je i do međunarodnih aktivnosti u kojima su sudjelovali naši članovi.

Damir Miholić sudjelovao je na seminaru u Bukureštu, Rumunjska, o dramskom radu s djecom izloženom nasilju.

Goran Golovko održao je u Makedoniji seminar o dramskim metodama Augusta Boala.

Projekt "Igram protiv ovisnosti"

Uz finansijsku potporu Instituta Otvoreno društvo projekt ostvaruje naša članica Nevenka Mihovilić i manji tim u njezinoj matičnoj školi Dobriše Cesarića u Zagrebu. O projektu će biti podnesen izvještaj na skupštini.

Izdavačka djelatnost

U ovoj točki realizacija naših namjera bila je polovična. Od posljednje skupštine izdana su 3 broja "Dramskog odgoja". Br. 2 izdan je početkom 1998., br. 3 početkom 1999., a br. 4 držite u rukama.

Osim s financijskim, naše glasilo se susreće i s proizvodnim problemima. Naime, odziv članova na suradnju u glasilu nikako ne zadovoljava. Sve dok se to ne promijeni i članstvo ne uzme aktivnijeg učešća u oblikovanju sadržaja glasila, možemo očekivati samo skromniji učinak ovog, inače vrlo značajnog oblika našeg javnog djelovanja.

Za ostale izdavačke planove, tj. za monografije i za prijevode knjiga-udžbenika za voditelje dramskih družina, na žalost nije bilo sredstava.

Djelatnost ustrojbenih i organizacijskih tijela

Ogranci

Osnivanje ogranaka postavili smo kao jednu od najvažnijih zadaća na posljednjoj skupštini. Sa zadovoljstvom možemo reći da se ta zadaća počela uspješno ostvarivati. Dosad su osnovani sljedeći ogranci:

- ✓ Ogranak HCDO Rijeka (20.listopada 1998.)

Povjerenik: Dragica Stanić, učiteljica razredne nastave, Kastav

- ✓ Ogranak HCDO Osijek (4.ožujka 1999.)

Povjerenik: naknadno

- ✓ Ogranak HCDO Zagreb (14.svibnja 1999.)

Povjerenik: Dunja Jelčić, prof.hrvatskog

- ✓ Ogranak HCDO Zagorje (Zabok,10.lipnja 1999.)

Povjerenik: Ana Ladišić, učiteljica razredne nastave, Zabok

Svi ogranci i povjerenici bit će formalno potvrđeni na skupštini, gdje će također biti podneseni izvještaji o njihovu radu.

Komisije

Komisija za stručno usavršavanje izradila je Prijedlog stupnjeva stručnih zvanja HCDO" koji je objavljen u "Dramskom odgoju" br. 3. Dosad smo dobili samo poneko usmeno mišljenje o prijedlogu. Potrebno je da rasprava bude šira i intenzivnija, jer jedino po vašim reakcijama komisija će znati što bi trebalo mijenjati u prijedlogu. Stoga rasprava ostaje i nadalje otvorena, a zadaća ogranaka će biti da je sprovedu. Komisija će podnijeti izvještaj na skupštini.

Komisija za izdavačku djelatnost sastajala se uoči objavljivanja svakog broja "Dramskog odgoja" i razmatrala predložene članke. Komisija će podnijeti izvještaj na skupštini.

Proširenje članstva

Možemo se pohvaliti velikim zanimanjem za učlanjenje u Centar. Prema sadašnjem popisu, uz 47 punopravnih članova imamo oko 220 kandidata koji će postati punopravni članovi potvrdom predsjedništva na skupštini. Među njima su oni koji su platili članarinu, ali i oni koji su se prijavili, ali još nisu platili članarinu. Neplatiša ima i među punopravnim članovima. Nadopune Statuta HCDO olakšat će utvrđivanje točnog broja naših članova, koji bez obzira na navedena kolebanja pokazuje izuzetan rast u protekle dvije godine.

Uredsko poslovanje

Otkako je Centar bio prisiljen promijeniti sjedište, uredskih prostora za rad zapravo i nemamo. Prigodom osnivanja ogranka Zagreb razmatrana je mogućnost da se u

Centru mladih Ribnjak pronađe prostor za djelovanje Centra. Prijedlog je upućen Uredu za kulturu Grada Zagreba, gdje se nadamo potpori.

Finacijsko poslovanje

Zahvaljujući našoj stalnoj knjigovodi, gđi. Ani Sekulić, knjigovodstvo Centra uzorno je vodeno cijelo ovo vrijeme. Na skupštini će biti podnesen potpun finacijski izvještaj.

KRONOLOŠKI PREGLED DJELATNOSTI HCDO OD ZADNJE SKUPŠTINE

1997. Aktivnost članova

- ✓ Seminar "Osnove rada u školskoj dramskoj družini I"; Požega, studeni; Voditelj: Vlado Krušić (Organizator: Gradsko kazalište Požega) - 25 sudionika (prosvjetnih djelatnika, studenata, učenika, kazališnih amatera)
- ✓ Sudjelovanje predstavnika HCDO na međunarodnom savjetovanju "Kultura, stvaralaštvo i mladež"; Helsinki, studeni; (Organizator: Vijeće Europe; Koordinator: Ministarstvo kulture; troškove puta snosilo Ministarstvo prosvjete i športa)

1998. Aktivnost udruge

- ✓ "Dramski odgoj" br. 2, glasilo HCDO (Uz potporu Ministarstva kulture)
 - Naklada: 350 primjeraka
- ✓ Seminar "Osnovne tehnike odgojne drame"; Voditeljica: Tag McEntegart, V. Britanija (Uz pomoć "Care International")
 - 30 sudionika (prosvjetnih djelatnika, studenata, dramskih pedagoga, učenika)
- ✓ Sudjelovanje skupine hrvatske djece na "Europskim dramskim susretima" Suomenlinna-Helsinki, srpanj; Voditelji: Ines Škuflić-Horvat i Damir Miholić (U suradnji s Ministarstvom prosvjete i športa i županijskim uredima za prosvjetu i šport onih županija odkud djeca dolaze)
 - 10 djece koja su se istakla svojim dramskim radom na LIDRANU ili "Novigradskom proljeću"
- ✓ Sudjelovanje hrvatskog predstavnika na 3. Kongresu Međunarodne udruge za dramu, kazalište i odgoj u Kisumu, Kenija
 - Vlado Krušić bio je jedan od glavnih govornika kongresa. Takoder je izabran u Izvršni odbor

- udruge za sljedeće razdoblje do 2001. godine.
(Uz potporu Gradskog urča za kulturu)
- ✓ Sudjelovanje na savjetovanju "Kazalište za mlađe suočenu s nasiljem"; Primorsko, Bugarska, rujan (Organizator: Europski kulturni fond)
 - ✓ Osnivanje ogranka HCDO Rijeka; listopad
 - ✓ "Amsterdam Projekt", Kazališna radionica u suradnji s Visokom umjetničkom školom iz Amsterdama i Učilištem ZKM
 - ✓ Savjetovanje "Mogućnosti dramskog odgoja u radu s djecom i mlađeži s posebnim potrebama" Zagreb, 19-20. prosinca
 - 120 sudionika (soc. radnika, odgajatelja, psihologa, pedagoga, rehabilitatora, edukatora, terapeuta, dram. Pedagoga i studenata)

Aktivnost članova

- ✓ Seminar "Dramatizacija teksta"; Zagreb, siječanj; Voditelj: Vlado Krušić
(Organizator: Ministarstvo prosvjete i športa)
- 35 sudionika (prosvjetni djelatnici)
- ✓ Seminar "Osnove rada u školskoj dramskoj družini I. "; Čakovec, veljača; Voditeljica: Ines Škuflíć-Horvat (Organizator: Županijski ured za prosvjetu i šport)
- 35 polaznika (prosvjetni djelatnici)
- ✓ Seminar "Osnove recitiranja I. "; Čakovec, veljača; Voditelj: Vlado Krušić
(Organizator: Županijski ured za prosvjetu i šport)
- 25 sudionika (prosvjetni djelatnici)
- ✓ Seminar "Osnove rada u školskoj dramskoj družini II. "; Požega, siječanj; Voditelj: Vlado Krušić
(Organizator: Gradsко kazalište Požega)
- 20 polaznika (prosvjetni djelatnici, odgajatelji, studenti, kazališni amateri)
- ✓ Seminar "Osnove rada u školskoj dramskoj družini I. ", Osijek, ožujak; Voditeljica: Ines Škuflíć-Horvat(Organizator: Županijski ured za prosvjetu i šport i Ministarstvo prosvjete)
- 40 sudionika (prosvjetni djelatnici)
- ✓ Seminar "Dramatizacija teksta"; Osijek, ožujak; Voditelj: Vlado Krušić
(Organizator: Županijski ured za prosvjetu i šport i Ministarstvo prosvjete i športa)
- 30 sudionika (prosvjetni djelatnici)
- ✓ Seminar "Dramski rad u nastavi hrvatskog jezika i književnosti"; Pula, travanj; Predavačica: Ines Škuflíć-Horvat)
- ✓ Seminar "Osnove režije"; Požega, travanj; Voditelj: Vlado Krušić (Organizator: Gradsко kazalište Požega)
 - 19 sudionika (prosvjetni radnici, odgajatelji, studenti, kazališni amateri)
- ✓ Scenska radionica u Školi stvaralaštva "Novigradsko proljeće"; Novigrad, svibanj; Voditelj: Vlado Krušić (Organizator: Ministarstvo prosvjete i športa)
 - 24 sudionika (prosvjetni djelatnici, učenici)
- ✓ Seminar "Osnove lutkarstva kao medija za djecu"; Split, lipanj; Voditeljica: Vlasta Pokrivka (Organizator: Županijski ured za prosvjetu i šport)
 - 25 sudionika (prosvjetni djelatnici)
- ✓ Seminar "Osnove rada u školskoj dramskoj družini I. "; Split, lipanj; Voditeljica: Ines Škuflíć-Horvat (Organizator: Županijski ured za prosvjetu i šport)
 - 30 sudionika (prosvjetni djelatnici)
- ✓ Sudjelovanje u "Radionici odgojnog kazališta"; Mostar, kolovoz;

(U suradnji s Centrom za dramski odgoj BiH)

 - 6 sudionika (dramski pedagozi, studenti, učenici)
- ✓ Seminar "Osnove recitiranja I. "; Split, listopad; Voditelj: Vlado Krušić
(Organizator: Županijski ured za prosvjetu i šport)
- 38 sudionika (prosvjetni djelatnici)
- ✓ Sudjelovanje u "Radionici odgojnog kazališta"; Neum, listopad

(U suradnji s Centrom za dramski odgoj BiH)

 - 4 sudionika (dramski pedagozi)
- ✓ Seminar "Osnove recitiranja II. "; Čakovec, studeni; Voditelj: Vlado Krušić
(Organizator: Ministarstvo prosvjete i športa)
- 10 sudionika (prosvjetni djelatnici)
- ✓ Seminar "Osnove rada u školskoj dramskoj družini II. "; Čakovec, studeni; Voditelj: I. Škuflíć-Horvat
(Organizator: Ministarstvo prosvjete i športa)
- 20 sudionika (prosvjetni radnici)

1999. Aktivnost udruge

- ✓ Sudjelovanje na savjetovanju "Tajna larve" i u "Radionici odgojnog kazališta"; Mostar, veljača (U organizaciji Bosansko-hercegovačkog centra za dramski odgoj)
 - 5 sudionika
- ✓ Osnivanje ogranka HCDO Osijek; ožujak
- ✓ "Dramski odgoj" br. 3, glasilo HCDO; ožujak
 - Naklada: 450 primjeraka
- ✓ Seminar "Kazalištem protiv nasilja"; Opatija, 6.-9. travnja; Voditelji: Zlatko i Anja Bastašić, Stig Eriksson (Norveška), Ljiljana Bastaić
 - (U suradnji s Institutom Otvoreno društvo i Europskim kulturnim fondom)
 - 30 sudionika (soc. radnici, psiholozi, rehabilitatori, edukatori, učitelji, dramski pedagozi)
- ✓ Sudjelovanje u radu Izvršnog odbora IDEA-e; Exeter (V. Britanija), travanj
 - (Uz potporu Ministarstva kulture)
- ✓ Sudjelovanje jednog člana na seminaru "Kazalištem protiv nasilja" u Rumunjskoj
 - (U suradnji s Europskim kulturnim fondom)
- ✓ Seminar "Osnove recitiranja I. "; Rijeka, travanj; Voditelj: Vlado Krušić
 - (Organizator: Ogranak HCDO Rijeka)
 - 22 sudionice (učiteljice)
- ✓ Osnivanje ogranka HCDO Zagreb; svibanj
- ✓ Sudjelovanje I. Škuflić-Horvat na konferenciji "Slobodno vrijeme, umjetnost, mladeška kultura" u Beču, Austrija
 - (Uz potporu Ureda za kulturu Grada Zagreba)
- ✓ Osnivanje ogranka HCDO Krapinsko-zagorske županije; Zabok, lipanj

- ✓ Sudjelovanje u organizaciji "Širolinih susreta"; Zagreb, 20-21. lipnja
- ✓ Seminar "Osnove recitiranja II. "; Rijeka, rujan; Voditelj: Vlado Krušić
 - (Organizator: Ogranak HCDO Rijeka)
- ✓ Sudjelovanje predstavnika HCDO na Skupu dramskih pedagoga "Eurovisions" u Stuttgartu, Njemačka

Aktivnost članova

- ✓ Seminar "Osnove recitiranja II. "; Split, siječanj; Voditelj: Vlado Krušić
 - (Organizator: Županijski ured za prosvjetu i sport)
 - 30 sudionika (prosvjetni radnici)
- ✓ Seminar "Kazalištem protiv nasilja" (za profesionalne kazališne stvaraoca) Opatija, ožujak; Među voditeljima: Vlado Krušić, Goran Golovko
 - (Organizator: Hrvatski centar ASSITEJ-a u suradnji s Institutom Otvoreno društvo)
 - 20 sudionika (kazališni stvaraoci, dramski pedagozi)
- ✓ Scenska radionica u Školi stvaralaštva "Novigradsko proljeće"; Novigrad, svibanj; Voditelj: I. Škuflić-Horvat (Organizator: Ministarstvo prosvjete i športa)
 - 35 sudionika (učitelji i učenici)
- ✓ Seminar "Osnove rada u školskoj dramskoj družini I. "; Dubrovnik, lipanj; Voditelj: I. Škuflić-Horvat
 - (Organizator: Županijski ured za prosvjetu i sport)
 - 30 sudionika (Učitelji)

PRIJEDLOG RADA U SLJEDEĆEM RAZDOBLJU

U situaciji potpuno neizvjesna financiranja u kakvoj se nalazimo, teško je, a i neodgovorno, nuditi program rada koji obećava brojne akcije za koje netko drugi treba osigurati novac. Namjesto toga, u ovom će prijedlogu biti riječi, s jedne strane, o *osiguranju minimuma potrebnog za život*

udruge, a s druge, o pravcima djelovanja u okviru kojih će se, ukoliko iz bilo kojeg izvora bude sredstava, realizirati pojedinačne akcije.

Što je minimum aktivnosti Centra?

Financijsko i uredsko poslovanje

Ono što se obično stavlja na kraj izvještaja ili programa ovdje svjesno stavljamo na početak, jer bez osiguranja uvjeta za nesmetano financijsko poslovanje Centar bi naprosto po zakonu morao prestati s radom.

Povećanje godišnje članarine na 100 kn omogućit će Centru sigurnu finansijsku osnovu da kao udruga djeluje u skladu sa zakonom.

Isto tako, omogućit će i sigurnije uredsko poslovanje predsjedništva Centra, tj. da bude u stanju održati najneophodniju komunikaciju s mogućim suorganizatorima naših akcija te s članstvom. Jednako se tako nadamo da ćemo u sljedećoj godini rješiti pitanje uredskog prostora Centra.

Izdavanje "Dramskog odgoja"

Komunikaciju s članstvom, osim poštanskih i telefonskih veza, održavat će i razvijati naše glasilo "Dramski odgoj". U 2000. godini nastojat ćemo izdati barem dva broja lista. Zadatak izdavačke komisije bit će širenje kruga suradnika.

Pravci djelovanja

Osim gore spomenutog djelatnog minimuma, Centar će i nadalje djelovati u nekoliko pravaca:

Programi obrazovanja i osposobljavanja

Temeljni seminari

Održavat će se gdje god bude interesa i novca. Nadamo se da će upravo ogranci pridonijeti aktiviranju lokalnih izvora sredstava potrebnih za njihovo održavanje. Osim toga, temeljni seminari morat će se trajno proširivati novim temama i voditeljima.

Ljetna radionica dramskog odgoja

Sljedećeg ljeta ponudit ćemo članovima intenzivnu radionicu višeg stupnja u trajanju od 4-5 dana. To znači da će sudionici morati sami platiti boravak na seminaru, kao što se to inače radi u svijetu. Vjerujemo da će se među našim članstvom naći dovoljan broj zainteresiranih koji će omogućiti održavanje takve radionice. Bit će to ujedno važna stepenica za stjecanje zvanja dramskog pedagoga, a tome će biti usmjeren i sadržaj radionice. Njezina će osnovna zadaća biti osvješćivanje i usvajanje osnovnih strategija dramskog pedagoškog rada i njihova primjena u praksi.

Seminaru će moći prisustrovati samo oni koji iza sebe već imaju neke temeljne seminare ili jedan od većih seminara ili radionica.

Članovi će biti pravodobno obavješteni o terminu i uvjetima sudjelovanja.

Medunarodna aktivnost

Sudjelovanje u radu medunarodnih udruženja

Ovdje prvenstveno imamo u vidu djelovanje u okviru IDEA-e, jer smo njezin član, ali treba računati i na suradnju s drugim udruženjima poput IATA-e (Medunarodna udruženja amaterskih kazališta) ili ASSITEJ-a (Medunarodna

udruženja kazališta za djecu) koje organiziraju niz akcija koje po svom karakteru spadaju u dramski odgoj.

Glede suradnje u okviru IDEA-e, dužni smo prije svega plaćati članarinu (135 USD godišnje) te sudjelovati u radu upravnih tijela poput Izvršnog odbora, Skupštine i Kongresa. Vlado Krušić, kao član Izvršnog odbora IDEA-e, do sada je imao potporu Ministarstva kulture te Ureda za kulturu Grada Zagreba za obvezne koje ta funkcija nosi. Nadamo se da će tako i ostati.

Naš pogled, međutim, mora biti usmjeren prema 4.kongresu IDEA-e koji će se 2001.godine održati u Bergenu u Norveškoj. Bit će to prvi put poslije devet godina da se kongres IDEA-e održava u Europi, nakon čega će najvjerojatnije opet proteći barem isto toliko godina dok se ponovno ne vrati u Europu. Kao udruga, trebali bismo iskoristiti ovu prigodu i osigurati masovniju nazočnost hrvatskih dramskih pedagoga na bergenskom kongresu. Kako? Najprije kroz budenje interesa među samim članovima, a zatim nastojanjima da se osiguraju sredstva iz više, poglavito lokalnih, izvora. Uloga ogranaka u tome će biti presudna.

Međunarodna suradnja s nacionalnim udruženjima

Kao i dosad održavat ćemo kontakt s predstavnicima nacionalnih udruženja kroz akcije i sustav komunikacije IDEA-e, te izravno suradivati s pojedinim udruženjima u granicama mogućnosti. Ovu vrstu suradnje mogu ostvarivati i pojedini ogranci u dogовору s predsjedništvom Centra.

Medunarodne akcije

I nadalje ćemo suradivati u akcijama poput "Amsterdam-projekta" i "Kazalištem protiv nasilja" ukoliko budu osigurani materijalni i organizacijski uvjeti za naše sudjelovanje.

Djelatnost ustrojbenih i organizacijskih tijela

Ogranci

Predsjedništvo Centra poticat će i nadalje osnivanje novih ogranaka. Ogranci treba da postupno oblikuju svoj unutrašnji život i djelatnost i tako pridonesu razvoju čitave udruge. Na temelju tih iskustava, u sljedećoj godini bit će izrađen "Pravilnik o radu ogranaka HCDO".

Komisije

Zadaća Komisije za stručno usavršavanje bit će koordinacija javne rasprave o "Prijedlogu stupnjeva stručnih zvanja HCDO" koja će trajati i u sljedećoj godini. Ova rasprava, međutim, nije moguća bez sudjelovanja širokog članstva.

Predsjedništvo

Zadaća proširenog predsjedništva bit će snažniji nastup Centra prema državnim i nedržavnim organizacijama i ustanovama s kojima bismo željeli suradivati i od kojih očekujemo pomoć u radu.

ŠTO BI TREBALO MIJENJATI U STATUTU?

Ako su prvo bitne odredbe Statuta mogle odrediti funkciranje jedne manje udruge, danas to nisu u stanju, jer HCDO je osnovalo 13 članova osnivača. Danas, pak, u evidenciji imamo preko 260 imena. Pretvorili smo se, dakle, u masovnu organizaciju. Nije sasvim izvjesno da će naše članstvo biti postojano. Moramo računati na određenu fluktuaciju, neki će ući u udrugu i možda neće zadovoljiti svoja očekivanja, pa će izgubiti zanimanje za daljnje članstvo. Moramo imati načina da takva kretanja uočimo i u skladu s njima da reagiramo. Kriterij bi trebala biti članarina, točnije, njezino redovito plaćanje. Na temelju tog kriterija članovi bi uživali ili ne bi uživali članska prava. Zato u Statut želimo unijeti sljedeće odluke: **“Član koji nije platio članarinu za tekuću godinu nema pravo glasa na godišnjoj skupštini Centra.”** i **“Ako član dvije godine za redom ne plati članarinu, smatrać će se da je izgubio interes za članstvo u Centru, te će biti brisan iz članstva.”** Ovo nam se čini jedinim načinom da izbjegnemo zamku “mrtvih duša”, primjerice onih “članova” koji su se prijavili za članstvo u udrugu, ali nisu nikad uplatili članarini, dakle ispunili minimalni uvjet za stjecanje članstva.

Druga važna promjena tiče se kvoruma, tj. dovoljnog broja članova koji na skupštini mogu donositi pravomoćne odluke. Naši članovi žive po cijeloj Hrvatskoj i nije moguće očekivati da će se njihova nadpolovična većina, kako to sada propisuje naš Statut, moći okupiti na svakoj skupštini kako bi mogla donositi punopravne odluke. Zato predlažemo promjenu teksta Statuta koji bi ubuduće trebao glasiti **“Ako skupštini nije nazočna nadpolovična većina svih članova s pravom glasa, početak Skupštine odgada se za pola sata. Ako ni tada nije nazočna nadpolovična većina svih članova s pravom glasa, Skupština će moći odlučivati ako joj prisustvuje najmanje trideset članova s pravom glasa, a odluke su važeće ako za njih glasuju najmanje dvije trećine nazočnih.”** Moguća opasnost da se time odlučivanje svede na mali krug ljudi može se izbjegći samo osnivanjem ogranaka širom Hrvatske i osiguranim sudjelovanjem njihovih predstavnika u radu skupštine.

Treća važna promjena tiče se povećanja broja članova predsjedništva Centra. Prošle je godine u članstvo Centra ušlo dosta novih ljudi, a s njima i neka “nova” zanimanja kao što su defektolozi, psiholozi, psihoterapeuti, liječnici, školski pedagozi, socijalni radnici, odgajatelji u ustanovama za djecu i mladež s posebnim potrebama. Zaključili smo da takva struktura članstva mora naći svoj izraz i u sastavu predsjedništva. Stoga predlažemo povećanje predsjedništva za dva člana i to upravo iz redova tih zanimanja. Vjerujemo da će takva odluka otvoriti neke nove putove suradnje kako među samim članovima tako i s ustanovama i udrugama s kojima dosad nismo imali intenzivniju suradnju.

Nadamo se da će predstojeća skupština prihvati promjene koje predlažemo

Snježana Kerpes, OŠ Stjepana Kefelje, Kutina

LIDRANO ZA I PROTIV

“Budite subjektivni i govorite u svoje ime...” Krenut ću ipak od tog prijedloga vašeg uredništva na predloženu temu Lidrano. Preuzet ću rizik iskrenosti, ne samo zbog sebe i djece s kojom radim, već u ime stvaralaštva i umjetničke igre uopće. Zato u ovom osvrtu ne želim koristiti privatna i topografska imena, jer je tema prepoznatljiva, kritična, te za struku kojoj je namijenjena, univerzalna. Zasigurno bi sada trebalo usporiti misli i na manje ozbiljan način govoriti o, u širokoj kulturnoj javnosti, ionako nepoznatom dogadaju kao što je Lidrano, ali ne mogu. Zato ću nastaviti ovakvim slijedom misli, koje uvijek kada su uzbudene gaze jedna drugoj po prstima. Saplićući se, naravno.

Bez obzira što iza naziva Lidrano stoji prvenstveno dječje stvaralaštvo, to ni najmanje ne bi trebalo umanjiti “umjetnički” doživljaj svakog ostvaraja, jer sve što ima stvaralačkog u sebi udaljuje se od svakodnevne uobičajenosti. Zašto to ističem? Vjerojatno zato što mislim da bi onome tko i najmanje živi u privatnom životu kreativno, trebao to biti svojevrsni credo. Znam! Neprihvatljiv idealistički način razmišljanja koji i nije baš pogodan za vrijeme i kulturne (ne)navike oskudjevajućeg društva u kojem živimo. Ali kada

će postati prihvatljiv, i u kojem vremenu, barem što se tiče ovog dijela zemljopisne širine i dužine??? U takvom ozračju želim progovoriti o zajedničkoj temi glasila.

Postavljeno je pitanje: Što je Lidrano za mene osobno, a što za djecu s kojom radim? O sebi, na neki skriveni način, rekla sam u prethodnim redcima. Kao i svaki pedagog ne isključujem odgojnu ulogu cijelog projekta, ali uključujem još jedan aspekt, a to je svojevrstan oblik stvaralačke igre, pokretanje kod djeteta pozitivne energije, mogućnost samousavršavanja i učenja. Za djecu, mislim da je Lidrano izazov njihovim kreativnim mogućnostima interpretacije (pisane, scenske, novinarske), razvitak dječjeg senzibiliteta prema nekim zakonitostima različitim umjetničkim izričajima (iako često puta nisu toga ni svjesni), neposredni susret s nečim lijepim - a to je umjetnost. I na kraju ono najvažnije: jedan od mogućih načina odrastanja, otkrivanja, govora o svijetu i pojavama oko sebe.

U lancu voditelja i djece sve je jasno, i to je u cijeloj priči najljepše. Obostrani i nesebični napor, nesagoriva želja da se sve može izraziti još bolje i drukčije, tone smijeha, ideja, osjećaja

L
I
D
R
A
N
O

u svim mogućim rasponima "glumačkih iskušenja" i onih "heureka-rečenica", samočudenja: "Nisam ni znao/la da to mogu.", nezamjenjiv osjećaj zadovoljstva... Sve do onog krajnjeg cilja: samog nastupa kada "farizejske formalnosti" zasjenjuju sve ono prije... Srećom, samo zasjenjuju.

Usudujem se to tako nazvati, jer je to promišljeno iskustvo u posljedne četiri godine (netko bi sada mogao zamjeriti pripovjedaču ironičnom primjedbom o "dužini staža". Ispričavam se starijim i iskusnijim kolegama voditeljima, ali ponkad mladost teško pregrize šutnju.)

Misljam da bi bilo korisno postaviti pitanja i organizatorima te članovima prosudbenih komisija, jer su oni ipak ona krajnja karika lanca Liderana. Što je Liderano osobno za njih? Je li organizatorima Liderano još jedan od dokaza racionalizacije duhovne kulture koja je, na žalost, zahvatila sve kulturne i obrazovne institucije? Kako shvatiti nepisani moto: Što manje točaka i sudionika u što kraćem vremenskom trajanju? Zaključak jasan: što je više djece i voditelja, veći su i troškovi organizacije.

Pridoda li se i neizvjesnost organiziranog prijevoza učesnika iz županijskih gradova dan prije nastupa, neispunjene dnevnice voditeljima (njemanje za čime treba žaliti), nemogućnost odlaska oba voditelja (ako je riječ o timskom radu), poluprazne dvorane gradova domaćina (osim djece-učesnika, jer tko bi dosjetio provesti malo propagandne kampanje i time uključivanja šire javnosti u nešto korisno za kulturni život izabranog grada)...

A onda nezaobilazna prosudbena komisija i kuloarske priče. Moram priznati da me iz godine u godinu zbujuju njihovi kriteriji, sustav vrednovanja, osobni dojmovi i doživljaji jednog posebnog umjetničkog izričaja kakav je literarni, scenski ili novinarski, iako kod ovog zadnjega svatko ima pravo na svoju osobnu ekspresiju. Uglavnom su to isti ljudi koji se nadu u takvim ulogama iz nekih njima poznatih razloga, ili zbog toga što čine uslugu nekom od svojih poznanika (cijenim i divim se onima koji to rade iz ljubavi i profesionalne etike).

Riječi izgovorene na okruglim stolovima, ako imate sreće da je predsjednik komisije tolerantnija, toplijia, profesionalnija i demokratičnija osoba, uglavnom se kreću oko osnovnih pojmoveva i metoda dramskog i scenskog odgoja iz kojih možete dosta toga naučiti, ali samo u početku. S godinama pretvaraju se, vama kao upoznatom slušaocu, u poznate iskaze i nelagodna kla(u)novska prepucavanja. I godine odmiču, a vi shvatite da se u ocjenama ljudi iz komisije ništa nije promijenilo i da je konačna odluka uglavnom zasljepljena "regionalnom anarhijom" i različitim, vama bezrazložnim, interesima. Drugim riječima, ako ste iz istog grada kao i netko od članova komisije, bit ćete u milosti, bez obzira što i na taj ostvaraj imaju primjedaba (a na koje ste upozorenici od tih istih pojedinih članova komisije još na gradskim natjecanjima). U slučaju da niste iz grada nekoga od članova prosudbene komisije, niti u bilo kakvoj vezi s nekim od prosudbenjaka, za vas i rad vaše grupe postoji niz obrazloženja od kojih poneka preraštaju u analitičko sećiranje greške u dramskom, scenskom ili idejnom rješenju, sve do opravdanosti ili

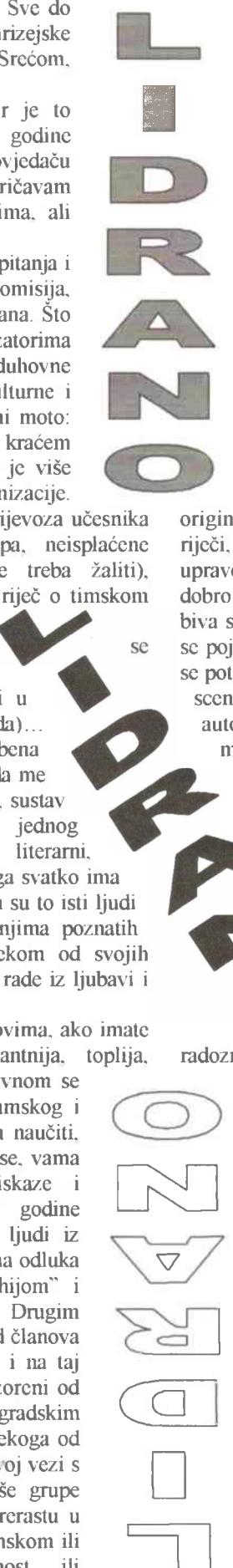
neopravdanosti scenskog rekvizita, nepotrebnosti unošenja fantastičnih motiva u kazališni svijet (a što je drugo scenski izraz nego magična igra?), neprilagodenosti teksta uzrastu itd. Tako djeca nisu zaigrana ("nisu djecom") ili pak pretjerano glume ("primaju navike odraslih") ili previše improviziraju (sada su "previše razigrana i neobziljna") ili sama nisu našla rješenje situacije u koju su postavljena, a čak se i osudivačkim tonom tvrdi da su bila "prisiljena" upravo na takvu scensku izvedbu. Nažalost, u takvim kritičkim promišljanjima kao da se zaboravlja jedina i prava istina, a to je da su ta djeca upravo u tom trenutku željela svoju ulogu ili svoj ostvaraj izvesti najbolje što umiju, želes i osjećaju.

Jesam za kritiku, ali za onu koja potiče, koja uči i koja je višeslojna, konstruktivna, mentorska, iskrena, šarmantna i životna, a koja dolazi iz usta osobe čijem sudu možete vjerovati zbog svega navedenog. U protivnom ispada veoma neuvjerenjivom, zbujujućom i nemotivirajućom. Vrhunac svega je završna riječ organizatora i predsjednika/ce koji zahvaljuje na uloženom trudu, izriče zadovoljstvo viđenim razbacujući se riječima kao inovativnost, originalnost, maštovitost. Zatvarate oči i uši pred navalom tih riječi, jer vaš osobni dojam je sasvim drukčiji. Čini vam se upravo suprotno: kako iz godine u godinu, zbog svih nemačkih poznatih (ne)okolnosti, repertoar dječjeg stvaralaštva biva sve manje inovativan, maštovit i originalan. Neprestano se pojavljuju već godinama vidana scenska djela, a najmanje se potiče autorstvo (samo primjer od prošle godine: od 40-ak scenskih izvedaba na državnom natjecanju samo je 9 radova autorskih, bilo učenika ili nastavnika-voditelja). Takoder

mi se nameće i jedno pitanje uz repertoar Liderana: pretvara li se Liderano u dječje smotre folklora? Kao kulturnjak i previše poštujem narodnu tradiciju, ali mislim da je specifičnost Liderana u prevelikoj folklornoj obojenosti i govornom lokalizmu koji ponkad završava u jeftinom osjećaju za humor dalekom od sarkastičnosti, ironije i karnevalske groteske suvremenog života.

Kako da se uz takav sadržaj mlad čovjek upozna sa svim mogućim strujanjima i različitim izričajima scenske umjetnosti za kojima teži, a koje se treba ponuditi radoznalom djetetu na pragu 21. stoljeća.

"Mala, ako si tako pametna, ponudi nešto konkretno!", zasigurno bi sada mnogi zaustili. Dobro. Pokušat ću. Predlažem da se napravi specifična klasifikacija repertoara zbog njegove raznolikosti, tj. da se drukčije ocjenjuju satiričke izvedbe, dječje, fantastične, suvremene, te da se razgraniči autorske dramaturgije od dramaturških adaptacija. Isto tako, nužno je mijenjati sastav prosudbene komisije s obzirom na raznolikost repertoara. Bilo bi korisno i pravedno isključiti gospodu iz gradova i škola koje nastupaju (sve moguće figure pročelnika i savjetnika) i zamijeniti ih "stručnjim i objektivnjim" sastavom: studentima dramske umjetnosti, dramskim pedagozima, glumcima i redateljima, kritičarima, odgajateljima, sportašima, novinarima, crtačima stripa, urednicima te nekim predstavnikom djece, tj. što idealnije spojiti dramsko-literarno-novinarsku praksu i neka teoretska načela tih stvaralaštava. Isto tako neka se razradi odredena lista vrednovanja (npr. ocjenjivanje

od 1-5) sa svim elementima koji ulaze u scensko-dramski izraz: scenska igra i dijete u njoj (pri tome ne zaboraviti da se dijete nakon 6. razreda više ne igra na sceni, već doista pokušava glumiti - istraživanja to dokazuju, što mnogi članovi komisija zaboravljaju i neprestano to iskorištavaju kao argument svoje kritike), dramatizacija, govorna i tjelesna ekspresija, umijeće glume (posebno kod starije dobi djece), scena, kostimi, i onaj. Tzv. umjetnički dojam. Na kraju prilazi se zbrajanju bodova i dobije se puno cjelebitija i objektivnija slika, nego kada se od tri člana komisija dva priklanjuju sudu vodećeg čovjeka - predsjednika.

A što se tiče organizacijskog dijela i ljudi zaduženih za to, najdjelotvornija bi bila organizacija LIDRANO u okviru Hrvatskog centra za dramski odgoj (zbog mogućnosti dolaženja u kontakt s potrebnim ljudima i izvorom informacija) kojemu je i cilj da takva djelatnost (dramski odgoj) stekne društvenu i kulturnu prepoznatljivost, ne samo na nacionalnoj razini školskog stvaranja, već i u kontekstu

Natuknice za vođenje rasprave o LIDRANU

Raspravu nastojte ograničiti na dramsko-scensko stvaralaštvo u okviru LIDRANA, jer će se inače razgovor previše proširiti. Na raspravu pozovite sve koji sudjeluju u ostvarivanju susreta ili kojih se susret tiče. To su prije svega članovi povjerenstava županijskog, gradskog te općinskih i eventualno školskih susreta. Zatim, ravnatelji škola te voditelji dramskih, recitatorskih i lutkarskih družina. Obvezatno treba pozvati i odgovorne dužnosnike općina, grada i županije zadužene za kulturu, odgoj i obrazovanje i socijalnu skrb. Dakako, tu su i svi članovi vašeg ogranka HCDO.

Uvodna riječ

✓ Postaviti zadatke rasprave:

- Uočiti vrijedna postignuća, tendencije ali i probleme te predložiti rješenja ili oblikovati pitanja koja će se postaviti ovlaštenim tijelima koja organiziraju LIDRANO.*
- Osvijestiti na koji način svi oni kojih se LIDRANO tiče mogu aktivno pomoći u njegovoj boljoj pripremi i realizaciji.*

Kriterij rasprave mogu biti propozicije LIDRANA koje vam moraju biti pri ruci radi provjere onoga što se osporava ili što se tvrdi. To ne znači da i propozicije ne mogu biti dovedene u pitanje, premda mislimo da obuhvaćaju sva osnovna načela potrebna za osmišljen i osustavljen stvaralačko-odgojni rad i k tome daju dovoljno slobodnog prostora općinskim i županijskim povjerenstvima da prema situaciji u vlastitoj sredini samostalno oblikuju svoju razinu susreta. Tu su zatim i izvješća izbornika o županijskim susretima te državnom susretu kao poticajno gradivo za raspravu o stanju scenskog stvaralaštva na vašem području.

Na početku svakako treba upoznati sudionike sa sljedećim činjenicama:

LIDRANO je najznačajniji i najmasovniji vid organiziranog dramsko-scenskog rada s djecom i mladeži u školama Hrvatske koji uživa državnu potporu. Dakle, država ga smatra važnim, a to nije bez važnosti!

Nadovezujući se na dugogodišnju tradiciju smotri učeničkog stvaralaštva, LIDRANO se tijekom posljednjih godina potvrdio kao važan prostor promicanja dramsko-

suvremenih dramskih strujanja i sličnih aktivnosti u Europi i svijetu. Mislim da bi krajnji cilj svim sudionicima u tom lancu bio puno jasniji, zahtjevniji, korisniji, a i draži.

I na kraju, da ovu Sizifovu iscrpnost i težinu pisma sažmem u preglednost jedne tablice:

Želim LIDRANO, želim učiti, želim biti sudionik scenskog odgoja, želim dječju umjetničku igru, poticati dijete tvorca - dražesnog, nesputanog, razigranog, želim... želim... (Zar ne ide tako i neka od dječjih pjesama?)

ZA

*L - lucidan, lijep
I - izražajan, inovativan
D - dražestan, dojmljiv
R - razigran, raznolik
A - autorski, avanturistički
N - nesputan, naivan
O - oslobođen, organiziran*

PROTIV

*L - licemjeran, laskav
I - isprazan, intrigirajući
D - dogmatičan, dosadan
R - regionalan, racionalan
A - anarhičan, akademski
N - nemaštovit, nametnut
O - ograničen, osoban*

scenskog stvaralaštva učenika osnovnih te naročito srednjih škola, imajući u vidu da za ove potonje ranije nije bilo nikakva organizirana oblika kroz koji bi se pratilo i poticalo njihovo dramsko-scensko stvaralaštvo.

LIDRANO u svojim načelima ističe:

- ✓ slobodu stvaralaštva učenika i družina
 - ✓ osobno stvaralačko izražavanje
 - ✓ dobrovoljnost sudjelovanja.
- Zadaće su LIDRANA pak:
- ✓ poticati i razvijati učeničko stvaralaštvo
 - ✓ obogaćivati duhovni svjetonazor
 - ✓ promicati učeničke pisane i govorne radove na hrvatskom jeziku
 - ✓ promicati komunikacijsku kulturu učenika
 - ✓ otkrivati, poticati i pratiti učenike posebnih sklonosti, sposobnosti i darovitosti
 - ✓ predstaviti stvaralaštvo LIDRANA javnosti.
- Sadašnje ograničenje državnog susreta LIDRANO su sredstva koja sprječavaju sudjelovanje većeg broja sudionika.

Sudionike rasprave treba pozvati da osobno, u vlastito ime, govore o sljedećem krugu problema:

- ✓ stručnosti rada s djecom (problemi dodatnog obrazovanja > seminari, radionice, tribine)
- ✓ stručnosti prosudivanja (problemi prosudbe na nižim razinama, neodržavanje okruglih stolova iako su sastavni dio svih susreta, potreba stvaranja timova prosuditelja)
- ✓ organizaciji susreta (od tehničkih uvjeta, preko količine programa do konferanse, zakuske i opće atmosfere)
- ✓ razini stvaralačkih dometa (prevladavajuće tendencije, odsustvo pojedinih žanrova, uspjeh i usporedba sa stvaralaštvom na državnim susretima)
- ✓ karakteru LIDRANO (susretanje ili natjecanje???, što učiniti da se natjecateljska grozica ne povampiri?)

Sva se ova pitanja mogu raspraviti uzimajući u obzir sve postojeće razine na kojima se susreti održavaju. Primjerice, bilo bi dobro saznati koliko se uopće školskih

susreta održi? Jesu li zaista svi učenici u školama (naročito srednjima) obavješteni o mogućnostima slobodnog sudjelovanja?

Za općinsku razinu je važno ustanoviti na temelju čega se određuju brojčane odrednice i služe li one omasovljenju susreta, a time i stvaralaštva, ili samo tome da se općinski susret održi, a zna se da će na njemu po običaju biti dovoljno kandidata za gradski odn. županijski susret.

Za gradski i županijski susret važno je raspraviti je li moguće sve nastupe održati u okviru jedne jedine priredbe ili, recimo, pojedinačne nastupe treba odvojiti, te odvojeno držati i okrugle stolove. Primjerice, u Zagrebu gradski susreti traju četiri-pet dana.

Razmislite da sudionike podijelite u manje radne grupe za pripremu zaključaka o pojedinim problemima.

Na kraju bi trebalo održati zajedničku raspravu i stvoriti jednu komisiju za zaključke i pitanja koja se mogu uputiti na nekoliko odgovornih adresa kao što su: a)odgovarajući županijski ured za provedbu LIDRANA, b)Državni odbor LIDRANA, c)Predsjedništvo HCDO.

Preporuke za eventualne zaključke:

- ✓ *Insistirati na LIDRANU kao susretanju i svečanosti učeničkog i voditeljskog stvaralaštva.*
- ✓ *Županijski odn. gradski susret učiniti glavnom svečanošću učeničkog stvaralaštva. (to je važno*

Nevenka Mihovilić:

SEMINAR KAZALIŠTEM PROTIV NASILJA

Od svibnja prošle godine Hrvatski centar za dramski odgoj sudjeluje u akciji Kazalištem protiv nasilja koju je pokrenuo Europski kulturni fond. To je program stručne i finansijske potpore namijenjen svima onima koji u metodama i postupcima odgojne drame i kazališta vide sredstvo učinkovitije pomoći djeci i mladima koji odrastaju u nepovoljnim društvenim i odgojnim uvjetima.

Od 6. do 9. travnja u Opatiji je održan seminar na kojem je sudjelovalo 28 kazališnih neprofesionalaca koji žele koristiti dramski izraz u svom radu s djecom i mlađeži i među kojima su potencijalni nositelji projekata pod nazivom Kazalištem protiv nasilja. Voditelji su bili Stig Eriksson, norveški dramski pedagog i profesor na Visokoj učiteljskoj školi u Bergenu, psihoterapeut i lutkar Zlatko Bastašić sa suprugom Anjom te psihoterapeutkinja Ljiljana Bastašić.

U svijetu bajke

Nakon predstavljanja i upoznavanja Anja Bastašić povela nas je uz pomoć vodene fantazije u svijet djetinjstva i bajke. Uslijedila je objava doživljaja koja je otkrila da je među sudionicima radionice dosta poznatatelja i ljubitelja bajke. Dr. Zlatko Bastašić govorio je o ulozi bajke u životu djeteta, o uporabi lutke u dječjoj psihoterapiji i o kreativnom

stoga što će, uz porast kvalitete, biti sve teže doći na državni susret, pa to više ne može biti isključivim mjerilom kvalitete nečijega rada.)

- ✓ *Insistirati da ogrank HCDO ima svoje predstavnike u organizacijskim tijelima općinskih, gradskih i županijskih susreta LIDRANO. Tako će HCDO postati službeni partner u realizaciji LIDRANA.*
- ✓ *Skrbiti se i boriti se za odgovarajuću stručnu prosudbu na svim razinama.*
- ✓ *Uspostaviti čvrstu koordinaciju, organizacijsku i stručno-prosudbenu, između školskih, općinskih te gradskog i županijskog susreta. (To drugim riječima znači da se zaista zna što se na svim razinama zbiva, koliko ima sudionika, kakva je kvaliteta prosudbe, organizacija i sl.)*

U SVEMU OVOME HCDO TREBA DA BUDE DOBRI DUH KOJI OHRAZUJE I POTIČE SVAKOG PA I NAJNEISKUSNIJEG VODITELJA ILI NAJSTIDLJIVIJEG UČENIKA, TE NUDI DOBRA ORGANIZACIJSKA RJEŠENJA I STRUČNU POMOĆ.

modelu komunikacije. Uslijedila je rasprava o razlozima zbog kojih su bajke bliske djetetu i zašto se bajkama rado vraćamo i kao odrasle osobe. Naglašeno je bogatstvo motiva, ljepota struktura i optimizam koji bajka nudi. Pružajući nam nadu da je moguće ostvariti ciljeve, bajka prema riječima A. Bastašić otvara protočnost kroz vrijeme. Dr. Bastašić je istakao prednosti usmenog pričanja odnosno čitanja bajke kojim se uspostavlja poseban emocionalan odnos između djeteta i pripovjedača. Upozorio je na potrebu brižljivog odabira bajke koji ovisi o brojnim okolnostima (dobi djeteta, socijalnom okruženju, interesu djeteta i njegovom osjećajnom svijetu). Nije svako dijete, osobito ne u svakoj prilici, spremno suočiti se s grubim slikama, napetim situacijama i mračnim čarolijama. Uz brižljivo usmjeravanje voditelja započeo je rad sudionika u skupinama koje su dobjale zadataču da načine bajku. Ubrzo se pokazalo kako je zanimljivo i jednostavno, uz sudjelovanje i doprinos svih sudionika, načiniti posve novu ili pak preoblikovati poznatu bajku, tako da ona bude primjerena upravo onoj populaciji djece s kojom radimo. Radilo se u parovima i skupno, a polazna točka bili su odabrani likovi (dobri i zli), zamišljen prostor i vrijeme, neizbjegni pomagači i odmagači te čarolije i čuda bez kojih bajke i nema. Najzanimljiviji dio radionice bilo je pričanje ili bolje reći izvodenje novonastalih bajki u kojem je bilo puno dramskih elemenata.

Uslijedila je analiza rada uz napomene voditelja da u svojem radu nećemo moći primjenjivati posve iste postupke koje smo koristili u ovoj radionici, već njih treba prilagoditi svakoj pojedinačnoj skupini djece. Važna je spoznaja da u svakoj osobi, osobito mladoj spavaju bajke, samo ih treba prepoznati i izvući na površinu. Moguće je i poželjno s

djecem izmišljati nove bajke i to je ono najzanimljivije, ali korisno je i one dobro poznate iznova čitati, pričati, proigravati i prilagodavati fantazijskom svijetu djeteta. Pri tome je potrebno dijete što više poticati na stvaranje malim zadacima, vježbicama, pitanjima i zadanim situacijama koje se mogu lako uprizoriti. Upravo dramska igra po mišljenju Dr. Bastašića, sadrži elemente koji akceleriraju razvoj djeteta. Dobro je imati na umu kako je u djece ranije prisutna neverbalna komunikacija te su ona sklonija pokretu, jednostavnim radnjama i plesu. Dijete se u igri izuzetno trudi i maksimalno u nju ulaze jer igra angažira i intelektualno i fizičko u njemu. Tako su djeca u dobi od tri do četiri godine često zaokupljena gutanjem (proždiranjem) te rado o tome govore bez straha i uvijanja što pokazuje da se dijete separiralo, izašlo iz simbioze. Dr. Bastašić je napomenuo kako je korisno da dijete proigra svoje strahove. Zdravo dijete to lako postiže i kroz igru vrlo često samo sebe liječi (primjer prognane djece). Psihotično dijete, koje se stvarno osjeća ugroženo, treba stručnu pomoć.

Dogodi se da se učitelj ili odgajatelj u radu s djecom na bajci približi osjetljivom području te se prestraši i povuče ustupajući mjesto psihoterapeutu, no dr. Bastašić napominje da to nije neizbjegljivo jer igra, odnosno dramski rad, po njemu ima puno veću vrijednost i od same psihoterapije.

Svijet u kojem možeš biti sve što zaželiš

Voditelj radionice Dramske mogućnosti bajke Stig Eriksson predložio je da njegova radionica započne pričanjem poznate bajke o Ivici i Marici i to tako da u pričanju sudjeluju svi sudionici koji sjede u polukrugu, a posljednji od njih mora završiti priču. Ovakvo pričanje gospodin Eriksson smatra izuzetno korisnim jer se njime kod svih koji sudjeluju stvara osjećaj posjedovanja priče i time potiče motivacija za rad.

Rad je nastavljen u manjim skupinama koje su dobile zadaču da oblikuju zaustavljene prizore iz života Ivice i Marice, jedan svakodnevni, uobičajeni, a drugi nedjeljni u kojemu bi mogli uživati poznanici i susjedi. Radilo se postupno tako da je oblikovan najprije jedan lik, otac obitelji, a zatim polako, kao da su od gline, i svi ostali. Važno je da sve intervencije budu pažljivo izvedene i da se čine jedna po jedna, bez miješanja sa strane. Oni koji sudjeluju u oblikovanju prizora moraju nastojati da "udu u lik" i prenesu mu svoje emocije. Divan je osjećaj da se nešto stvara zajedno. Rezultat rada bile su dvije vrlo dojmljive skulpture u kojima su se mogli prepoznati i odnos među likovima i nagovještaj radnje i neočekivana dramska napetost.

U sljedećoj vježbi voditelj radionice javlja se u ulozi oca obitelji, drvosječe, koji pred ostalim drvosječama iznosi tešku dilemu, kako se odlučiti između djece i žene. Bilo tko od prisutnih može se uključiti spontano u dijalog i utjecati na tijek radnje. U trenutku kada je netko ponudio nasilno rješenje voditelj je izašao iz uloge i objasnio kako rad s djecom zahtjeva takav dramski i estetski pristup u kojem

nema nasilja usprkos tome što se mladim osobama neke takve situacije čine privlačnim. Spomenuo je primjer iz prakse poznate dramske pedagoginje Dorothy Heathcote koja je djeci vrlo primamljivu priču o pljačkanju banke pretvorila u zanimljivu i uspješnu odgojnju dramu, a da im nije pružila priliku da odigraju samu pljačku banke.

Rad je nastavljen igrom koja je malo pomalo poprimila poetsku dimenziju zahvaljujući zalaganju i svečanom ugodaju u kojem se odvijala. Podijeljeni na dvije skupine sudionici su dočaravali dva suprotna zida između kojih su u zamišljenim krevetima ležali Ivica i Marica. Jedan zid predstavlja glas oca, a drugi glas mačeve. U dijalogu sudjeluju pojedinci s obiju strana, a ostali ponavljaju njihove riječi poput jeke. Snažno je dočaran sukob stavova, straha i neizvjesnosti djece. Ona su bila unutar zida koji nisu mogla probiti. Vježba se odvijala na razini dubokog unutrašnjeg proživljavanja. Upravo motiv "zida koji govori", a osobito "jeka" dali su vježbi poetsku produbljenost i dublji psihološki smisao. U svom radu često susrećemo djecu koja su zlostavljanja i oko kojih je zid a ne mogu o tome progovoriti. Ova je vježba potakla raspravu o tome može li nas dramska igra dovesti do terapeutske situacije i kako tom prilikom postupiti. Poznato je da se kroz dramsku igru djeca oslobođaju i nekih trauma, no prema riječima gospodina Erikssona, ona će biti zaštićena ako otvorenih očiju tj. sa spoznajom da su na sceni "u ulozi a ne privatno" udu u svijet metafora u kojem zid može govoriti, drvo osjećati, u kojemu možemo biti sve što zaželimo.

Postoje i takve igre pomoću kojih se manje strašnim i opasnim mogu učiniti mračni prostori i prijeteće zli likovi. Takva je na primjer igra u kojoj šuma šapuće dobre savjete, igra u kojoj se strašna vještica preoblikuje u bezazleno i simpatično stvorenenje, takva je i igra pripravljanja čarobne vještice juhe te igra s mačehom na optuženičkom stolcu. Takve igre pomažu djeci da udu u situaciju koja ih plaši i kroz samu igru koja ih snažno zaokupi pomalo se oslobođaju straha.

Kazalište na razini ideja i metafora

Među brojnim igrami koje smo upoznali na ovom seminaru bila je i stara norveška igra Kraljevi ključevi, vrlo slična našoj igri Crna kraljica 1, 2, 3. Na početku igre potrebno je dobrim uvodom prenijeti sudionike u davno vrijeme kao što to u pričama obično biva. Iza toga slijedi praktični, najzanimljiviji dio igre, o pokušaju kraljevih podanika da prisvoje kraljevske ključeve. Taj dio može se igrati sve dok je igra zanimljiva i dinamična, a zatim se nastavlja pričanjem davnih dogadaja iz tobožnje predaje. Priča se sjedeći u polukrugu uz stalnu primopredaju vreće sa zrnjem sačuvane iz toga davnog vremena a ona simbolizira zajedništvo i nadu potlačenoga naroda.

Osim ove igre koja otvara mogućnosti za kreativno pričanje proigrali smo sa svojim voditeljem i mnoge druge kojima se jača među djecom kolektivni duh, potiče

socijalizacija, razvija koncentraciju i kreativnost. Postoje duhovite i vedre kolektivne igre kojima se koristi improvizacijsko kazalište, a koje mogu poslužiti za stvaranje vesele i opuštene atmosfere u grupi ili razredu. Neke od njih potiču djecu na zbližavanje i suradnju, uče ih uvažavanju suigrača i samozatajnosti. Takve igre dobro će nam doći u pripremnoj fazi radioničkog rada kada trebaju uslijediti zahtjevniji zadaci kakve pred nas postavlja forum-teatar i kazalište slika čije se tehnike nerijetko isprepliću..

Rad u forum-teatru ne može se zamisliti bez stalne suradnje i strpljenja svih, kako onih koji su na sceni, tako i onih koji gledaju i čine sam forum. Kada uzmememo neki problem iz života i uprizorimo ga, odgovornost za njegovo razrješenje preuzimaju i članovi foruma koji uglavnom neprekidno sudjeluju te mogu nezadovoljni tijekom radnje povikom "stop!" tu radnju i zaustaviti, uključiti se i sami u igru i zauzeti mjesto glumca. Poticajni motiv (problemska situacija) može se u forum-teatru uzeti iz svakodnevnog života, a može se naći i u književnosti. Nama je naš voditelj kao poticaj ponudio oproštajne tekstove koje su napisale dvije mlade osobe prije bijega iz roditeljskog doma. Nakon interpretacije tekstova od sudionika se očekivalo da iznesu činjenice i pretpostavke o tim mladim osobama koje bježe od kuće te da ih upišu unutar i izvan lika nacrtanog na ogromnom plakatu. Bilo je očito kako se ovim postupkom postiže približavanje likovima i uživljavanje u njihov osjećajni svijet.

Slijedeća zadaća koja je pred nas postavljena bila je da oživimo igrom četiri prizora iz života spomenutih junaka koji su se mogli dogoditi u različito doba na sam dan odlaska. Teško je opisati s koliko su energije i izražajne snage odigrani ti prizori. Izabrana su među njima dva najuspješnija, a onda je uslijedila još teža zadaća. Trebalo je sve što se dogadalo sažeti u svega dvije po raspoređenju suprotne slike. Radilo se polako i postupno. Članovi foruma najprije su modelirali likove, a potom bi stali pokraj nekoga od njih i pokušali glasno izraziti njegove osjećaje i misli. Najdobjavljeniji je bio postupak prelaženja (pretapanja) jedne slike u drugu. U svemu tome sudjelovala je s pažnjom gotovo čitava radionica. "Uhvaćeni su" najsnažniji trenuci i maksimalno postignuta izražajnost, što je u dramskom radu najvažnije. Rad se, prema riječima gospodina Erikssona, odvijao "na razini ideja i metafora". On nam je objasnio da forum-teatar nastaje iz činjenice da grupa (forum) suočava s glavnim junakom koji joj je, budući da je lik iz običnoga života, vrlo blizak. On čini obične pogreške te je razumljivo da mu grupa želi pomoći. Pozornost se obično usmjerava na glavne junake jer nije moguće istovremeno sa svima suočavati. Kako se ovdje radi o posve spontanim intervencijama, mogu se dogoditi neke neprimjerene kretnje ili riječi, na koje se može i treba intervenirati. Ako opet dode do "praznoga hoda" u igri ili do šutnje, treba biti strpljiv i čekati da se igra pokrene.

Prema riječima Stiga Erikssona najbolja i najdosljednija uporaba forum-teatra treba izrasti iz iskustva

svake pojedinačne grupe i tek će se s vremenom, uz strpljivog voditelja i iskreno zalaganje, postići željeni sklad.

Otškrinuta vrata za suočavanje sa samim sobom.

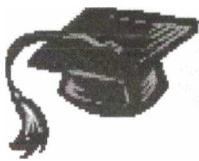
Posljednja radionica na ovom zanimljivom osposobljavanju bila je radionica psihoterapeutkinje Ljiljane Bastaić posvećena playback-teatru rođenom u Americi sedamdesetih godina. I ovdje dolazi do izražaja skupni rad koji može biti vrlo zanimljiv i dinamičan. Najveća njegova vrijednost je u tome što pruža mogućnost i onom najzatvorenijem i najstidljivijem sudioniku da dode do izražaja i bude katkada "glavni" uz uvjet da je spreman podijeliti s drugima neki svoj doživljaj ili priču. Bilo tko od nazočnih može biti pri povjedač, može biti izabran i za tumača neke uloge, a može i kao pažljivi gledatelj podijeliti osjećaje s drugima. Predajući se potpuno nježnom vodstvu uvjerili smo se kroz neposredan rad kako je ugodno i dobro dijeliti tegobe, dileme i radosti. Zanimljivo postavljena scena, priručna glazbala i kostimi, a nadasve sigurna ruka voditelja, atmosfera povjerenja i zajedništva daju ovakvom obliku rada, ma kako se on zvao, privlačnu i čudesnu dimenziju.

I za ovu radionicu trebalo se pripremiti odnosno "zagrijati" što je postignuto nizom brižljivo odabranih i zanimljivih igara (igra zrcala, igra uskladenih pokreta, tajanstveni poklon, svi kao jedan itd.) Sve ove igre pridonose upoznavanju, zbližavanju, uspostavljanju povjerenja bez čega rad u radionici ne bi bio uspješan.

Najzanimljivija i možda najkorisnija faza rada u ovoj radionici je analiza i iznošenje osjećaja prvenstveno onoga tko je podijelio svoj problem s drugima, a zatim i drugih sudionika. Cilj ovakvom načinu rada nije da se nešto riješi ili završi. Važno je da su oni koji su sudjelovali bili uvjereni da su saslušani, dok je njihov problem estetiziran te ga i sami sada mogu vidjeti iz drugoga ugla i odmaknuti se od njega. Oni koji su izabrani da budu nositelji uloga, bili to profesionalci ili amateri, mogu podjednako uživati i dijeliti doživljaje s drugima.

I kako je već uobičajeno na kraju ovakvih seminara, bilo je razgovora o dojmovima i ponaviše o tome što od videnog i doživljenog možemo primijeniti u neposrednom radu s djecom, u praksi. Gotovo da nije bilo sudionika koji nije s oduševljenjem govorio o nekom od ovdje ponudenih oblika rada. Spoznaje o radu s bajkom koristit će doista svima, osobito onima koji rade s mlađom djecom u vrtićima, dječjim domovima i u osnovnim školama. Mnogo toga može se primijeniti i u nastavi, na satovima književnosti, lektire, usmenog izražavanja ili u grupama slobodnih aktivnosti. Kazalište slika i forum-teatar osobito su prikladni za rad s djecom starijeg uzrasta, u odgojnim domovima i u radu s dramski nadarenom djecom. Najbolju i najsvrsishodniju primjenu playback-teatra vidim na satu razrednika i u radu skupina za pomoć djeci i mladeži. Rastali smo se uvjereni da

će brojni oblici rada, zanimljive igre, postupci i metode što smo ih mogli naučiti, bogatiti i osvježiti rad svih sudionika, pa i onih koje možemo smatrati iskusnim dramskim

PRIJEDLOG STUPNJEVA STRUČNIH ZVANJA HRVATSKOG CENTRA ZA DRAMSKI ODGOJ

0. DRAMSKI / LUTKARSKI / RECITATORSKI VODITELJ - PRIPRAVNIK

Voditeljem-pripravnikom može se smatrati svaki član HCDO-a koji radi kao voditelj početnik i koji prethodno nije završio nikakvu školu ili tečaj koji bi ga kvalificirao za stručan rad s družinom. Kako HCDO nema utjecaja na imenovanje voditelja školskih i inih dramskih, lutkarskih ili recitatorskih družina, to se ovaj stupanj može smatrati kao onaj koji prethodi stjecanju stručnih stupnjeva koje dodjeljuje HCDO.

Voditelji-pripravnici su oni članovi HCDO-a koji nemaju nikakvu stručnu kvalifikaciju, a temeljem vlastite motivacije ili silom prilika obavljaju taj posao.

1. DRAMSKI / LUTKARSKI / RECITATORSKI VODITELJ

Uvjeti: A)

- Pohadanje seminara koji pružaju temeljna znanja za pojedinu vrstu scenskog stvaralaštva kao što su, primjerice, sljedeći seminari u okviru *Radionice dramskog odgoja HCDO:*
 - "Osnove rada u dramskoj družini I. i II." ili
 - "Osnove recitiranja I. i II." ili
 - "Osnove rada u lutkarskoj družini I. i II."
 - "Osnove dramatizacije"
 - "Osnove režije"
- 3 godine vođenja dramske / lutkarske / recitatorske družine uz sudjelovanje na susretima i/ili festivalima
- ili
- B)
- 5 godina vođenja dramske / lutkarske / recitatorske družine, uz sudjelovanje na susretima i festivalima, od toga najmanje triput na županijskim susretima

Zahtjev za stjecanje zvanja "dramskog / recitatorskog / lutkarskog voditelja" treba sadržavati:

1. Pismenu molbu s osnovnim podacima o pristupniku
2. Potvrde o pohađanim seminarima i radionicama
3. Popis ostvaraja i priznanja (uz fotokopije)
4. Kritike i druga pisana priznanja
5. Preporuku člana HCDO ili priznatog stručnjaka iz dramske pedagogije

pedagozima, a mogu biti i osnova za rad budućih nositelja programa u okviru akcije "Kazalištem protiv nasilja".

2. DRAMSKI / LUTKARSKI / RECITATORSKI / MIMSKI PEDAGOG

Uvjeti: A)

- Pohadanje gore spomenutih temeljnih seminara plus
 - Pohadanje temeljnih seminara mime za pristupnike zvanju "mimskog pedagoga"
 - Pohadanje seminara koji pružaju temeljno znanje o osnovnim metodama odgojne drame kao što su, primjerice seminari *Radionice dramskog odgoja* "Osnovne metode odgojne drame I. i II."
- 2 radionice od 4 - 7 dana, od toga 1 u umjetničkom području za koje se traži zvanje
- 5 godina vođenja dramske / lutkarske / recitatorske družine uz redovito sudjelovanje na susretima i festivalima, od toga najmanje dvaput na susretu ili festivalu državne razine
 - ili
 - B)
- 10 godina vođenja dramske / lutkarske / recitatorske / mimske družine, uz redovito sudjelovanje na susretima i festivalima, a najmanje četiri puta na susretima ili festivalima državne razine, od toga barem jedna diploma ili priznanje za jedan od najuspješnijih ostvaraja
- Pohadanje seminara koji pružaju temeljno znanje o metodama odgojne drame
- 2 radionice od 4 - 7 dana, od toga 1 u umjetničkom području za koje se traži zvanje
 - ili
 - C)
- 20 godina vođenja dramske / lutkarske / recitatorske / mimske družine uz redovito sudjelovanje na susretima i festivalima, a najmanje deset puta na susretima ili festivalima državne razine, od toga barem pet diploma ili priznanja za najuspješniji ostvaraj
 - ili
 - D)
- Završena akademija, fakultet, visoka škola, dodatni sveučilišni stupanj ili dugoročni tečaj s priznatom svjedodžbom za profesionalno bavljenje kazališnim ili dramskim stvaralaštvo odn. pedagogijom
- Pohadanje seminara koji pružaju temeljno znanje o metodama odgojne drame ako to nije bio dio nastavnog programa prethodnog studija

Zahtjev za stjecanje zvanja "dramski / recitatorski / lutkarski / mimski pedagog" treba sadržavati:

- a) Za pristupnike koji su već stekli zvanje "voditelja"
 1. Pismenu molbu za stjecanje zvanja "pedagoga"
 2. Potvrdu o stečenu zvanju "voditelja"
 3. Potvrde o dodatnim seminarima i radionicama koje su uvjet za traženo zvanje
 4. Popis ostvaraja i priznanja (uz fotokopije) koja su uvjet za stjecanje tražena zvanja
 5. Kritike i druga pisana priznanja
- b) Za pristupnike koji nisu prethodno tražili zvanje "voditelja"
 1. Pismenu molbu s osnovnim podacima o pristupniku
 2. Potvrde o pohadanim seminarima i radionicama
 3. Popis ostvaraja i priznanja (uz fotokopije)
 4. Kritike i druga pisana priznanja
 5. Preporuka člana HCDO ili prižnatog stručnjaka iz dramske pedagogije

ili

1. Pismenu molbu s osnovnim podacima o pristupniku
2. Diplomu ili svjedodžbu o završenoj akademiji, fakultetu, školi, dodatnom sveučilišnom stupnju ili tečaju
3. Potvrde o pohadanim seminarima i radionicama
4. Popis ostvaraja i priznanja (uz fotokopije)

3. DRAMSKI / LUTKARSKI / RECITATORSKI / MIMSKI PEDAGOG-MENTOR

Uvjeti: A)

- Zvanje dramskog, lutkarskog, recitatorskog ili mimskog "pedagoga"
- 5 radionica od 4 - 7 dana, od toga barem 3 u umjetničkom području za koje se traži zvanje
- 2 asistenture mentoru na kraćim seminarima u umjetničkom području za koje se traži zvanje
- 1 asistentura na radionici od 4 - 7 dana u umjetničkom području za koje se traži zvanje

- Samostalno uspješno vođenje 2 kraća seminara u umjetničkom području za koje se traži zvanje uz nazočnost mentora

ili

B)

- Završena akademija, visoka škola ili sveučilišni stupanj koji daju kvalifikaciju
- dramskog, lutkarskog, recitatorskog, mimskog pedagoga ili kazališnog pedagoga
- 2 asistenture mentoru na kraćim seminarima u umjetničkom području za koje se traži zvanje
- 1 asistentura na radionici od 4 - 7 dana u umjetničkom području za koje se traži zvanje
- Samostalno uspješno vođenje 2 kraća seminara u umjetničkom području za koje se traži zvanje uz nazočnost mentora

(Ako su posljednja tri navedena uvjeta ispunjena tijekom studija nije ih potrebno dodatno ispunjavati.)

Zahtjev za stjecanje zvanja "dramskog / lutkarskog / recitatorskog / mimskog pedagoga-mentora" treba sadržavati:

a)

1. Pismenu molbu s osnovnim podacima o pristupniku
2. Potvrdu o stečenu zvanju "pedagoga"
3. Potvrde o dodatnim radionicama
4. Potvrde o asistenturama koje izdaje mentor
5. Stručno mišljenje mentora o samostalnim seminarima i preporuka za stjecanje zvanja "mentora"

ili

b)

1. Pismenu molbu s osnovnim podacima o pristupniku
2. Diplomu ili svjedodžbu o završenoj akademiji, visokoj školi ili sveučilišnom stupnju koji daju kvalifikaciju za stručno bavljenje dramskom, lutkarskom, recitatorskom, mimskom ili kazališnom pedagogijom
3. Popis seminara, radionica i ostvaraja tijekom i poslije studija

Izdavač:

**Hrvatski centar za dramski odgoj
Croatian Center IDEA**
tel. +385 1 4635503, Petra 48a, 10 000 Zagreb, Croatia
E-pošta: Vladimir.Krusic@zg.tcl.hr

Broj uredili: Vlado Krušić

"Dramski odgoj" izlazi dvaput godišnje (ako novčane mogućnosti dopuste).

Ovaj broj je besplatan.

Prijelom: Damir Miholić

Prilozi se ne plaćaju.

Naklada: 300 primjeraka